

JOSÈP CONDÒ SAMBEAT
VOCABULARI ARANÉS
(1915)



INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS DE PARÍS
DOCUMENTS PER L'ESTUDI DE LA LENGA OCCITANA
ISSN 2117-9271 - N°108

Josèp Condò Sambeat
Vocabulari aranés

Reproducccion anastatica der article pareishut en 1915
en eth *Butlletí de dialectologia catalana*.

Damb «Era Val d'Aran» pareishuda en 1912 ena *Revue
de Comminges*.

Introduccion de Joan Francés Blanc.

© 2016 Antenne parisienne de l'Institut d'études occitanes (IEO Paris)
Documents per l'estudi de la lenga occitana (ISSN 2117-9271) n°108

ENSENHADOR

Eth vocabulari aranés de Josèp Condò Sambeat (Joan Francés Blanc).....	v
Era val d'Aran (Josèp Condò Sambeat).....	vii
Vocabulari aranés (Josèp Condò Sambeat).....	1

DOCUMENTS PER L'ESTUDI DE LA LENGA OCCITANA

Un centenat de numeròs ja pareguts.

Darrières parucions

- n°103. Raymond Four. *Phonétique occitanienne (dialecte d'Aurillac)*
- n°104. Abbé de S***. *Dictionnaire françois-languedocien* (1756)
volum I: A-D
- n°105. Abbé de S***. *Dictionnaire françois-languedocien* (1756)
volum II: E-Z
- n°106. Frederic Mistral. *La lenga provençala o lenga d'Òc* (1856)
- n°107. Friedrich Morf. *Vom Ursprung der provenzalischen Schriftsprache* (1915)



*Lista complèta e libres de descargar a res-non-còst:
<http://ieoparis.free.fr/delo.html>*

English presentation: <http://occitanism.wordpress.com>

Notices en français: <http://langue-occitane.blogspot.fr>

Eth vocabulari aranés de Josèp Condò Sambeat

Joan Francés Blanc

Mossen Josèp Condò Sambeat nèish en Montcorbau lo 29 de març de 1867. Ordenat sacerdot en 1891 comence d'exercir de caperan en Sallent de Montanissell (Naut Urgèlh), puish a Gabassa (Aragon) e a Moror. Lo 31 de mai de 1905 ei en Gessa. Lo 1èr d'agost de 1910, en Salardú. Ei eth Bernard Sarrieu qui l'amie a escriuer en aranés. Acabe en Bossòst (1915), on morís eth 5 d'agost de 1919 e i ei enterrat.

Eth vocabulari aranés pareish en eth *Butlletí de dialectología catalana* (n°3, purmèr semèstre de 1915). Era revista completa se tròbe en linha sul sit ARCA (Arxiu de Revistes Catalanes Antigues) dera Bibliotèca de Catalonha, ara adreça:

<http://mdc2.cbuc.cat/cdm/compoundobject/collection/dialectcat/id/277/rec/3>

Donam tanben eth poèma "Era Val d'Aran", en la sua grafia originala, publicat ena *Revue de Comminges* de 1912. Era revista completa ei en linha ena *Internet Archive*, ara adreça:

<https://archive.org/details/revuedecomminge00commgoog>

Com en toti es nòstes documents auem respectada es grafies d'origina. Veiratz qu'eth lexic ei interessant.



Occitània



Mapa © Domergue Sumien e Lingüistica Occitana

"The ancient language of the South France, was called *la langue d'oc*, from the sound of its affirmative particle. From this circumstance, the country has been called **Occitanie**, and a specific portion of it, Languedoc. The French have lately formed a new adjective, *Occitanique*, to comprise all the dialects derived from the ancient tongue."

Sharon Turner, The history of England (during the middle ages), London, Longman, Hurst, &c. **1814.**

ERA VAL D'ARAN¹

(Poesia premiada en es « Jochs Floral » de Lleyda)
er an 1912

Ey era Val d'Aran era ribera
més pulida de tut et Perineu :
quam se met era pella naua é bera
nu hi ha arrenc tá pulit dejús d'et ceu.

P'es dûs custats ùa nauta muntanya
tustém la bire d'ayres furastés.
Sembla que nu ey de França ne d'Espanya :
ey suleta en ses penes ó plasés.

Tut á fet separada d'autes terres
p'es tucs ó p'es frunteres de naciunc,
d'et troç de ceu que ve entre es dûes serres
pot demurá era súa prutecciunc.

Mes et ceu nu la deixe abandonada,
encara que se 'n vé de tut et mun ;
per acró de riqueses l'ha adutada
é d'atracciús que en éra sulet sun.

Era ey ta rica d'herbes cum de mines,
rica de duces flayres è cuiús ;
per tut et tur ha bosqui per curtines
que abriguen et son liet tut hèt de flús

1. La graphic catalane (et non gasconne) a été en partie adoptée par l'auteur des deux poésies qui suivent et qui intéresseront nos lecteurs certainement à divers points de vue qu'il est inutile d'en numérotter ici.

Le parler de Salardu, et l'on peut dire du *terson* de Pujo, est un des parlars de la Vallé d'Aran qui a subi le plus les influences Catalanes ; et à ce titre, il présente pour les Commingeois un intérêt particulier.

Les observations graphiques à faire portent seulement sur l'emploi par l'auteur de : *u* = ou français, même quand il est muni de l'accent prosodique (ü) ; *û* = u français ; *x* = ch français.

Es aygües que neixen d'es sos entranyes
sun medecina que va á cercá et mau.
D'et bestiá que neuris en es muntanyes
arrés ne sab et cunde ne qué váu....

Se vulets liege era aranesa historia
es campanáus é gleyses cuntemplats :
en cada portalada únc güell de gloria,
é en cada peyra únc bunc tresor veyrats.

Mes, se liege vulets tutes es planes
de aquet libre, de gloria resplendent,
pregùntatsles á tutes es campanes
guayre cops han tucat á sumetent.

E vus respuneran sense tardança ;
— « Ta es enemics d'Espanya é d'es cristiás :
únc bet ramat de cops, contra era França,
é d'autí, contra es Coundes de Pallás.

» E despùs d'et coumbat tustem cantérem
era victoria ; pró jamès plurá.
Se cauque cop despùs d'et cant plurérem,
siguée ta es enemics aná á entarrá » —

E atáu que ey. Perque tuti es sos Santuaris
desde Muntgarri enqua et Pont d'et Rey
eren honts d'es hets estraurdinaris
que era aranesa historia han het cum ey.

E enta hige úa perla en sa curuna
ha únc lenguatge tout sone; pró sonc sulet.
Mes... despreciat de tuta auta persuna
que nu sigue aranesa tant cum ét.

Acró ey era Val d'Aran... Pro ey ta amagada,
tá lueny, tá lueny, que Espanya nu la hi sab !...
Dauritsli únc pas, perque ey massa embarrassada !...
Datsli únc cunsol, perque ara nu n'ha cap !...

Júseph CONDÓ Ptre.

Salardà, 1912.

Vocabulari aranès(1915)



Vocabulari aranès

Si bé la Vall d'Aràn està políticament, ja des del segle XIII, lligada amb Catalunya, en quant a la jurisdicció eclesiàstica s'ha referit sempre amb la Gascunya; i això, acompanyat de les dificultats invencibles de comunicació amb la nostra terra, ha donat la performansa característica del seu parlar, que és el de la ribera del Garona.

Amb tot, la dependència administrativa de la Vall en relació amb Catalunya no deixa de traslluir-se en el lèxic influït del català, encara que amb escassa intensitat. Aquesta influència, ja d'ella prou eloquènt, és indubtable que augmentarà el dia que siguin una realitat les vies de comunicació part ençà del Pireneu, ara totjust en projecte. Així, doncs, si bé lingüísticament considerat l'aranès no té de moment per al català altra importància que la de qualsevol dialecte provençal, la relació polític-administrativa de les contrades, i ço que pugui devenir encara el gascó de la Vall, són motius suficients perquè ens afanyem a recollir el seu vocabulari, la coneixença del qual podrà contribuir a l'avenç dels estudis de lingüística romànica. Fem constar, però, que els materials que l'integren reflecteixen principalment el parlar de Salardú, que havem tingut bona ocasió d'estudiar pel fet de residir llargs anys a la mateixa localitat. Fem aquesta salvetat per no induir a error a nostres lectors en ço que pugui referir-se a l'extensió geogràfica de les paraules.¹

I. La transcripció fonètica donada per l'autor no és completa. Així, p. ex., no es distingeixen els sons fricatius dels explosius, ni s'assenyalen per tot les semivocals; com tampoc s'indica la llur qualitat d'obertes i tanques d'una manera conseqüent. Fòra d'això, els signes usats tenen el valor dels del sistema seguit en el BUTLLETÍ. — N. de la R.

Vocabul ariaranés(1915)

2

J. CONDÓ

A

- a masa*, adv. : junts, en companyia.
abadia, f.: casa on viu el rector.
abits, m. : caragol amb rosca.
abup, f. : la guineu.
adaiguá, v. : regar.
adiéats! : adeu-siaul
adundá, v. : aparellar les besties per al treball.
adiéu! : adeu! (per despedir-se d'una persona).
afruntá, v. : avergonyir.
agla, f. : àliga.
agla blanca, f. : voltor.
agüllada, f. : bastó llarg i amb punxa per menar el bestiar boví.
agust, m. : el mes d'agost.
aigua-senada, f. : aigua beneita.
aigua-sevè, m. : pica de l'aigua beneita.
aigualada, f. : rosada.
ajé, adv. : ahir.
ajukásə, v. : acotar-se, abai-xar-se, ajocar-se les aus.
ajülásə, v. : agenollar-se.
ak, pr. : ho, ex. : *Dits-me ac* (digues-m'ho).
akalawá, v. : apedregar.
akaysadá, v. : empedrar.
aki, adv. : allí.
akitáy, adv. : allí.
akugá, v. : colgar; ex. : *akugá et huęk* (colgar el foc amb cendra).
aküná, v. : falcar.
akiéu, adv. : allí.
akiéut, adv. : allí.
ál, m. : allí.
alabets, adv. : aleshores, així, doncs.
alamá, v. : fer flama; ex. :
- hwęk nu alame* (el foc no fa flama).
alamase, v. : abrandar-se.
almanak, m. : almanac; un que enraona sense to ni sò.
alégre, adj. : sà, bo de salut.
aleütá, v. : aleutar.
aluğá, v. : encendre.
amíá, v. : menar un animal; guiar o acompañyar una persona.
amóina, f. : almoina.
amós, m. : mosell fet amb el mateix ramal per subjectar els animals.
ampuła, f. : ampolla.
ampura, f. : trementina (reïna d'avet).
amuiná, v. : captar.
amürida, f. : feix de llenya.
amüradá, v. : fer feixos de rames de llenya.
amurta, v. : apagar el foc, el llum, etc.
anada, f. : anyada.
anda, f. : el rem o faixa d'herba que deixa el dallaire.
andorta, f. : vencill que es fa amb rames d'abedoll o aveillaner per lligar feixos de herba.
ayeré, m. : pastor dels bens de l'any.
ayét, m. : corder.
ayéwa, f. : geniva.
ansiam, m. : verdura amanida en general.
ansiuya, f. : sagí de porc.
anúl, m. : cria de la vaca de més d'un any.
apariá, v. : adobar; guarir.
aprínę, v. : apendre.

Vocabul ariaranés(1915)

- araga*, f. : maduixa.
arái, m. : arada.
arái, interj. : rai; ex. : *tü arái!*
ařat, m. : rata.
ardeges, f. : àrguens.
arduv, m. : boscall; troç de biga.
arduvá, v. : tallar les soques en dues parts o més, iguals, per estellar-les després.
ařé, adv. : res.
ařen, adv. : res.
ařes, adv. : ningú.
aři! interj. : arrí.
ařibent, adj. : una costa dreta i pendent.
ařjes, vid. : *ardeges*.
arjús, m. : espècie d'àrguens sense braços.
arka, f. : graner.
arla, f. : arna; el forat que les arnes fan a la roba.
armet, m. : anella de vímets o fil-ferro amb la qual se subjecta el jou al timó de l'araña o carro.
arnat, m. : aigua de rentar els plats barrejada amb segó o farina per al beuratge del bestiar porquí.
arnel, m. : ronyó.
ařuláše, v. : rovellar-se.
- ařusá*, v. : regar les flors, el trèbol, etc.
asasin, m. : assassí.
asé, m. : acer.
asi, adv. : aquí.
asitú, adv. : aquí.
asiéu, adv. : aquí.
asiéut, adv. : aquí.
atalá, v. : enganxar els animals al carro.
atarní, v. : portar a casa, replegar.
atáu, adv. : així.
ařibádje, m. : finques urbanes; casa, estable, corral, etc. S'usa generalment en plural.
audet, m. : ocell.
augéra, f. : falguera.
auka, f. : oca.
aykát, m. : pollet de l'oca.
auréra, f. : vora-viu de la roba.
aus, f. : falç dentada.
ausí, v. : matar.
autá, m. : altar.
avajún, m. : el fruit sense pinyol d'una mata que es fa al bosc, molt semblant a l'ars negre.
avé, adv. : avui.
avíns (mes de), m. : advent, desembre.
averaň, m. : avellana.
avéit, m. : avet.

B

- bacéra*, f. : vaixella; ex. : *lawára bacéra* (rentar els plats).
badalá, v. : badallar.
badina, f. : la bassa on es depura l'aigua d'un rec abans d'entrar a la finca que ha de regar.
badiná, v. : bromear; ex.:

- kwan parli nu badini* (quan parlo no bromeojo).
bagá, v. : tenir temps.
bagu, adj. : gandul.
báile, m. : batlle.
bakalá, m. : bacallà.
balansa, -es, f. : balances per pesar.

Vocabul ariaranés(1915)

- balansié*, m. : pèndol del rellotge.
- balkú*, m. : balcó.
- balkunáda*, f. : balconada.
- bandéra*, f. : bandera.
- banéra*, f. : una mena de càntir de terraça, obert de dalt, amb broc i ansa.
- bayá*, v. : mullar; ex. : *m'he bayat es pés* (*m'he* mullat els peus).
- bařá*, v. : tancar la porta.
- bařa*, f. : barra (la mandíbula).
- bará*, v. : ballar; ex. : *en tut bará sen aprén* (ballant se n'aprèn).
- barána*, f. : porta amb barrons en forma de barana.
- barandíla*, f. : barana de fusta o ferro, de balcó, escala, presbiteri, chor, etc.
- barat*, adj. : cosa barata.
- bařank*, m. : torrent.
- barba*, f. : el pèl de la cara dels homes.
- barbé*, m. : barber.
- barbǖt*, adj. : home que té el pèl de la barba llarg o espès.
- bargá*, v. : acabar de treure l'aresta del càrem una vegada aixafat.
- bařka*, f. : tona, fusta per al vi.
- bařikot*, m. : barril per al vi o altres licors.
- barka*, f. : barca.
- barku*, m. : nau.
- basa*, f. : dipòsit natural o artificial d'aigua.
- basiéy*, adj. : la vaca o ovella que aquell any no cria.
- basina*, f. : palangana.
- basióta*, f. : gaveta per portar argamassa.
- basínk*, m. : orinal.
- bastart*, adj. : bort.
- bastit*, m. : as de bastos.
- bastu*, adj. : una cosa basta; un coll del jòc de cartes.
- batal*, m. : batall de campana, esquella, etc.
- batalá*, v. : posar el batall a una campana, esquella, etc.; enraonar sense to ni sò.
- batalada*, f. : cop de batall a la campana.
- bátē*, v. : batre la palla.
- batíá*, v. : batejar.
- batiadéra*, f. : batejadura; fonts baptismals.
- batiadura*, f. : fonts baptismals.
- batiales*, f. : funció i festa del bateig.
- batié*, *batiéje*, m. : funció del bateig.
- beatu*, m. : conco, fadrí vell.
- bečiga*, f. : butlla que les eines fan sortir a les mans.
- bederá*, v. : l'acte en el qual la vaca dóna a llum.
- bederé*, m. : pastor que guarda els vedells.
- bedet*, m. : vedell.
- bediau*, adv. : treballar pel comú; treballar sense profit (treballar *abediáu*).
- bedut*, m. : abedoll (arbre).
- begada*, f. : el bestiar d'un poble en conjunt o separat per espècies.
- begarián*, m. : el que fa de rabadà amb el pastor del poble, per torn entre les cases que tenen les besties en comú a la muntanya.
- béti*, v. : veure.
- bétre*, m. : vidre.
- bék*, m. : bec dels ocells; angle d'una peça de roba.
- bekada*, f. : beccada (ocell); el menjar que porten els ocells als petits que són al niu.

Vocabul ariaranés(1915)

- béna*, f. : vena.
benénu, m. : el verí que deixen els animals al picar.
benk, adv. : molt, bé.
bentá, v. : treure l'olva del gra per mitjà de l'aire.
benté, m. : el lloc on se venta.
béra, adj. : gran, bella.
berdet, m. : verdet que es fa als atuells d'aram.
berderòl, m. : verdum.
bergás, m. : corredor estret a l'aire lliure, on munyen les ovelles a la muntanya.
bérme, m. : tota mena de cuc.
bermèl, adj. : roig.
bermína, f. : malaltia dels nens causada pels cucs; els mateixos cucs.
bësa, f. : veça (planta).
bëspa, f. : vespa.
bespér, m. : vesper.
besuá, v. : tenir dos fills d'un part.
besún, adj. : bessó.
bët, *eri*, *ets*, adj. : una cosa gran i bonica; alguna vegada, ex. : *bët kóp* (alguna vegada).
bëue, v. : beure.
bezin, adj. : veí.
bezinat, adj. : veïnat.
bibura, f. : víbora, escorçó.
bieuüt, adj. : gollut, ex. : *se nu ere bixuùda, serié guapa* (si no tingués golls seria formosa).
bieó, m. : gall.
bidáuba, m. : vidalba.
bidunuñ, m. : càntir de llauna o terriça.
bié, v. : venir.
biel, adj. : vell.
bieléza, f. : vellesa.
birá, v. : defensar una persona;
- ex. : *se me vo trüká virame tü* (si em vol pegar defensa'm).
birá, v. : girar alguna cosa de cantó; ex. : *birá lo de nau ta bac*.
bieuwa, f. : ou dels polls.
biéudu, adj. : viudo.
biewe, v. : viure.
bín, m. : vi.
biská, v. : tenir enveja, *he a biská* : fer miroies a un altre.
blaniéu, m. : regalessia (herba).
blank, adj. : blanc.
blat, m. : sègol.
blek, adj. : tartamut.
blekasüü, adj. : tartamut.
blekejá, v. : tartamudejar.
bléta, f. : bleda.
bléta-raba, f. : remolatxa.
blinhá, v. : doblegar.
bò, *bós*, m. : el bou.
bola, f. : boll, bolva.
bòrda, f. : estable, corral; ex. : *hawém era bòrda plia de bestiá* (tenim el corral ple de besties).
borni, adj. : persona o bestia que ha perdut la vista d'un ull.
bosk, m. : bosc.
bragé, m. : braguer de les besties.
bráka, adj. : cosa curta.
braká, v. : escurçar.
bramá, v. : bramar.
brás, m. : braç.
brásà, f. : mida que s'usa per a les posts i les lloses.
bráza, f. : brasa de foc.
brëmbá-se, v. : recordar-se; ex. : *nu me brëmbi d arñi* (no em recordo de res).
brén, m. : segó; ex. : *mes bau éra haria ket brén* (més val la farina que el segó).

Vocabul ariaranés(1915)

6

J. CONDÓ

- brénte*, m. : ventre.
brená, v. : berenar.
bréves, f. pl. : l'acció de berenar; el temps de berenar.
brespáda, f. : vesprada, vespre.
brespal, m. : brena; l'acte de berenar.
brespalá, v. : berenar.
brëska, f. : bresca.
brëskát, m. : teixit de filferro per tancar alguna cosa.
brëspes, f., pl. : vespres.
briòla, f. : viola (flor).
briza, f. : brida per als cavalls.
brüca, f. : bruixa.
brücot, m. : bruxot.
bruma, f. : broma, núvol. *bruma-báca*, f. : boira. *bruma-sarada*, f. : boira atapaïda.
brutuá, v. : brotar els arbres; treure puncella les flors.
brutún, m. : brot dels arbres; puncella de les flors.
büa, f. : espurna; ex. : *üa büa kríme üa kaza* (una espurna crema una casa).
buá, v. : bufar.
buc, m. : boix.
bucá, v. : fregar una cosa bruta.
buceríga, f. : bufeta; ex. : *ülá era buceríga* (inflar la bufeta dels porcs, bens, etc.).
budé, m. : mantega de llet.
budet, m. : budell; ex. : *li jéson es budets* (li surten els budells).
buéra, f. : taup; ex. : *era buéra hé máu en es prats* (el taup fa dany als prats).
- bueraire*, m. : el que té l'ofici d'agafar taups.
buét, m. : bofetada.
buetada, f. : bofetada.
buetejá, v. : bofetejar.
bujáse, v. : moure's; remenar-se.
buk, m. : boc.
buka, f. : boca.
bukí, v. : l'acte d'engendrar entre la cabra i el boc; ex. : *he abukí era kraba* (donar la cabra al boc).
bulant, m. : falç sense dents.
bumék, m. : cada gropada que es treu al vomitar.
bumilá, v. : vomitar.
bup : vid. *abup*.
burá, v. : esborrar.
buřaskáda, f. : bromada de pluja, neu o pedra.
buřek, m. : anyell d'un any.
burí, v. : bullir; ex. : *era aigwa ja burís* (l'aigua ja bull).
burít, adj. : bullit; bullet.
burüga, f. : verruga.
burügé, m. : arç blanc (l'arbre que fa les ciceretes de pastor).
buřugót, m. : la cicereta de pastor.
busüt, adj. : geperut.
but, m. : el bot per a vi, oli, etc.
 but déra kama : el ventre de la cama. *but de séba* : la fulla tova de la ceba.
buta, f. : bóta per al vi.

C

- camá*, v. : aixamenar; fugir l'aixam del rusc on s'ha criat.
cáme, m. : aixam.
cibáy, m. : cavall.
cicánta, num. : seixanta.

- eigardui*, m. : floronc.
eigañu, m. : cigar.
ciwáda, f. : pinso que es dóna als animals.
cüdá, v. : suar.

Vocabul ariaranés(1915)

cüdú, m. : suor.
cükre, m. : sucre.
cumá, verb : olorar, flairar,
polsar; rastrejar els goços.
cumáda, f. : flairada, polsada.
ciit, adj. : eixut, sec.
ceringa, f. : xeringa.
éiká, v. : mastegar tabac.
éikadéra, f. : canó de saúc, d'un

pam de llarg, en el qual es
posen dues bales de cà nem,
una a cada extrem, empeses
per l'aire comprimit, que les
fa eixir amb violència.
éikaná, v. : trampear en el jòc.
éinxa, f. : xinxia.
éüpá, v. : xuclar.
tuñüpá, v. : xarrupar.

D

dá, v. : donar; da kants : ti-
rar la palla de les vores de
la batuda cap al mig.
dauri, v. : obrir; ex. : dauri
era porta (obrir la porta).
dala, f. : eina per tallar la
herba.
debot, adj. : devot.
déjures : fer beguda a mig
matí.
degü, pron. ningú.
dehora, adv. : afora.
dejuá, v. : dejunar.
dejun, m. : dejuni; adj. : dejú.
dejús, adv. : sota.
delá, adv. : a l'altra part.
delaje, adv. : abans d'ahir.
delán̄et, adv. : ahir nit.
deli, v. : fondre.
delüs, m. : dilluns.
demá, adv. : demà.
demáñ, adv. : demà.
denálet, adv. : ahir nit.
dent, m. : dent.
dentiña, f. : llentia.
desá, adv. : a la part d'aquí.
deskrupá, v. : treure el gra de
la tabella.
despacá, v. : despedir.
destrupá, v. : desfer els feixos
al paller.
desüs, adv. : sobre, damunt.

déute, m. : deute.
dezabiçzá, v. : desclavar els ca-
ragols de ferro.
dezandá, v. : desfer i girar amb
la forca el rem o feixa d'her-
ba que deixa el dallaire per
fer-la assecar.
dezaulässé, v. : desrovellar-se
els metalls; créixer.
dezbrembá, v. : oblidar.
dezenganá, v. : desenganxar.
dezme, m. : desembre.
dezenkuá, v. : descobrir el cap;
ex. : ena gleiza ex omes dezen-
kaudi, e es hennes enkuades (a
l'església els homes sense res
al cap i les dònes amb el cap
cobert).
deznüddá, v. : desfer nus.
dia, m. : dia.
dicá, v. : deixar quelcom a un
altre.
dida, f. : dida.
dide, v. : dir.
dijaus, m. : dijous.
dilieu, adv. : potser, tal vegada,
tal volta; ex. : dilieu deman
hará sullei (demà potser farà
sol).
diménje, m. : diumenge.
dimércoles, m. : dimecres.
diná, m. : dinar.

Vocabul ariaranés(1915)

diné, m. : diner.	dulent, adj. : dolent.
dit, m. : el dit; <i>dit pòdu</i> , el dit pólzer; <i>dit punin</i> , dit petit.	dulú, m. : dolor.
drésa, f. : direcció d'una carta.	dúra, adv. : aviat, de bona hora.
drét, m. : raó, dret; ex. : <i>nu li dungen et drét</i> (no li donis la raó).	durièu, adj. : primerenc.
drugé, m. : adroguer.	dúru, adj. : dur.
dübert, adj. : obert.	dus, adj. : dolç.
	dusaménts, adv. : dolçament, suauament.

E

edart, m. : casualitat.	enhurná, v. : enfornar.
eggua, f. : euga.	enjús, adv. : cap avall.
embará, v. : tancar una cosa dintre d'un lloc; ex. : <i>embarrá ez bákes</i> : tancar les vaques al corral.	enkangrená, v. : cangrenar-se.
embastá, v. : posar el bast, àrguens, etc.	énkulia, f. : humor; ex. : <i>az éra bona énkulia</i> (estàs de bon humor).
embastaménts, pl. : guarniments de les mules per al treball.	enkumaná, v. : encomanar el mal; encarregar alguna cosa.
embastimént, m. : bastida.	enlá, adv. : enllà.
embrúecá, v. : embruixar.	enliná, v. : enfilar l'àgulla.
embrumat, adj. : ennuvolat.	enlurdí, v. : embrutar.
embüt, m. : embut.	enniská, v. : insultar; donar motius perquè un s'infadi.
empará, v. : aguantar una cosa; apoiar-se.	enreulit, adj. : enfredorit.
empent, m. : empelt.	ensá, adv. : ençà; cap aquí.
empetá, v. : empeltar.	ensaboná, v. : ensabonar.
emplestí, v. : pastar la farina per fer pa.	enséns, m. : encens.
empubasá, v. : empolsar.	ensensá, v. : encensar.
empuduyá, v. : donar verí; emmetzinar.	ensensés, m. : encensers.
encükrá, v. : ensucrar.	ensità, v. : buscar raons a un altre.
endumbidáire, m. : endevinaire.	ensüs, adv. : cap amunt.
endumbrá, v. : endevinar.	entarrá, v. : enterrar, sepultar.
enganéá, v. : enganxar; agafar alguna cosa amb el ganxo.	entráda, f. : la primera peça que es troba a l'entrar a una casa; l'acte d'entrar; <i>pagá era entrada</i> (el que paguen els nuvis als joves del poble d'on treuen la núvia; el que paguen els minyonets a l'és-seradmesos entre els fadrins).
enguan, adv. : aquest any.	
engué, m. : enyorança.	
engulópa, f. : sobre d'una carta.	

Vocabul ariaranés(1915)

VOCABULARI ARANÈS

9

- envenená*, v. : emmetzinar.
envenit, v. : aventar.
enventit, adj. : aventat; un que va depressa.
erba, f. : herba.
erbejá, v. : treballar en la replega de l'herba.
eréu, m. : hereu.
erewé, m. : febrer.
erisún, m. : ericò.
esfunsáse, v. : enfonsar-se.
eskala, f. : escala.
eskaluh, m. : graó.
eskara, f. : nou.
eskari, m. : noguer.
eskarià, v. : treure el gra de les garbes donant cops a una fusta còncava.
eskariàda, f. : una llenyada.
eskariadé, m. : la fusta que serveix per *eskariá*.
eskarsé, adj. : escaducer.
eskawá, v. : escalfar.
eskawa-lét, m. : atuell per escalfar la llet.
eskawadáse, v. : cremenar-se.
eskera, f. : esquella.
eskèri, m. : la garba quan se n'ha tret el gra.
eskia, f. : esquena de l'animal.
esklujuñ, m. : esquella panxuda del mig.
esklop, m. : esclop.
esklupé, m. : escloper.
eskòde, v. : coure el mal.
eskrópa, f. : pallofa de la tabella; ex. : *ez eskrópez dez ayes trèndes sun bunçs* (les pallofes de les faves tendres són bones).
eskudent, adj. : coent.
eskudentièwa, f. : salivera.
eskulá, m. : escolà, sagristà i campaner.
ezpàda, f. : espasa (arma); un dels colls del joc de cartes.
- espadiña*, f. : l'as d'espasa.
ezpárje, v. : esbarriar els fems al camp o al prat.
esparé, m. : esparver.
espeirá, v. : treure les pedres.
espelá, v. : pelar-se, caure la pell.
espíia, f. : espina.
espíada, f. : bardiça, esbarzer, barçal.
espinars, plur. : espinacs.
espintá, v. : treure l'escuma de la llet que ha bullit.
esplúmasá, v. : treure o caure part de la ploma d'un ocell.
espupasá, v. : espolsar.
espunera, f. : espona del llit.
espurgatori, m. : el purgatori.
espús, m. : espòs, marit.
estaká, v. : lligar.
estáka, f. : lloc on lliguen cada cap de bestiar a la menjadora.
eskiró, m. : esquirol.
eskiróla, f. : escarola.
estalarayá, v. : treure les teranyines.
estaluá, v. : estalonar.
estáy, m. : estany.
estàralásé, v. : esllaviçar-se els prats o camps degut a massa mollena.
ésté, v. : ésser.
estenyá, v. : aixafar; vid. *ezmustá*.
estéra, f. : estella; bocins de fusta que es fan amb la desstral.
estiduká, v. : atiar el foc; ex.: *ezbiéls tustém estidóken* (els vells sempre atfen el foc).
estréa, v. : estrenar.
estréa, f. : propina.
estrelásé, v. : xafar-se.
estremaldá, v. : xafar el càrem.
estríu, m. : estreb.

Vocabul ariaranés(1915)

10

J. CONDÉ

estrupá, v. : fer les troces o feixos d'herba.
estudiá, v. : estudiar.
estufáse, v. : ofegar-se; escanyar; ex.: *se i bau t'estufí* (si hi vas t'escanyo).
estunáse, v. : quedar parat.
estunél, m. : estornell.
ezbandejá, v. : brandar, gronxar.
ezblankusit, adj. : esblanqueït.
ezbraniká, v. : tallar les branques dels arbres.
ezbuerá, v. : esbarriar la terra que ha apilotat el taup.
ezdejuá, v. : esmorzar.

ezgará, v. : sortir malament una cosa.
ezgarapá, v. : esgarrapar.
ezgarat, m. : home o animal mal fet.
ezgaráse, v. : rendir-se de cansament en un viatge.
ezlúma, f. : escuma de l'aigua, caldo, etc.
ezlümá, v. : treure l'escuma.
ezmurrá, v. : treure la molla; engrunrar-la.
ezmustá, v. : aixafar i esprémer una cosa per treure'n el suc o fer-ne una pasta.

F

fařé, m. : ferrer.
faykum, m. : falcó (ocell).
fautül, m. : sofà.
feble, adj. : feble.
feblesa, f. : debilitat.
febre, f. : febre.
ferblankié, m. : llauner.
fiansa, f. : fiança.
fira, f. : tira.

fisela, f. : fil d'empalomar.
fláira, f. : olor, flaire.
flú, f. : flor.
fluri, v. : florir.
frare, m. : frare.
frénte, adv. : enfront.
frénte, f. : por; ex.: *nu m hé* *frénte, nu* (no em fa por, no).
furneu, m. : fogó.

G

galin, m. : mesura per a gra, 1/4, de quartera.
galupá, v. : galopar.
ganéu, m. : ganxo.
gandúl, adj. : peresós.
gayól, grinyol dels goços.
gayuld, v. : grinyolar els goços.
gará, f. : el trastaló de les persones i dels mitjons.
garba, f. : garba.
garbansu, m. : cigró.
gardáwa, f. : gavarra.

gardawé, m. : gavarra.
gargaméra, f. : gargamella.
gargasuñ, m. : gargamelló.
gargula, f. : granota.
garía, f. : gallina.
garía bornia, f. : gallina cega (jòc d'infants).
gariéra, f. : galliner; ex.: *es més lurt ke ün baruñ de gariéra* (és més brut que un barró de galliner).
garsa, f. : garça.

Vocabul ariaranés(1915)

- garuē*, m. : el que, al caminar, fa tocar l'un tormell amb l'altre.
- garuñ*, m. : l'òs del cim de les cuixes o anques, tant de les persones com de les besties.
- gat*, m. : gat.
- gat martu*, m. : gat mesquer.
- gataléu*, m. : gatonet.
- gawék*, m. : boix florit, conegut també amb el nom de boix de Nuria.
- gazala*, f. : tracte mitjançant el qual es posa el bestiar a mig guany i a mitja perdua.
- gawéra*, f. : les garbes abans d'ésser lligades; ex. : *ed nostè blat enkara ei en gawéra* (el nostre blat encara és per lligar).
- gié*, m. : canyó dels ocells.
- ginéu*, f. : guineu.
- givawé*, m. : ganivet.
- givawéta*, f. : ganivet gran.
- git*, adj. : gandul; la bestia que no vol treballar ni deixar-se tocar.
- gitéra*, f. : peresa.
- gléiza*, f. : església.
- gorja*, f. : gola.
- graé*, m. : graner.
- grañ*, m. : gra.
- graná*, v. : granar.
- granejá*, v. : caure calamarça.
- grantis*, m. : calamarça.
- grayuñ*, m. : aranyó.
- grapaut*, m. : galàpat.
- grezilá*, v. : remullar els ca-
- ells; el soroll que fa la pael·la al foc.
- griba*, f. : garvell de filferro amb forats més amples que els de porgador.
- gribá*, v. : fer passar el blat per la griba.
- grílu*, m. : grill (animal).
- grípia*, f. : menjadora col·locada dessota el *rastill* en forma de com.
- gripiáy*, m. : el forat per tirar l'herba des del paller al rastiller.
- griva*, f. : griva (ocell).
- grós*, adj. : gros, doble.
- grúa*, f. : grua (ocell).
- gruyá*, v. : grunyir els porcs.
- grusària*, f. : gruix.
- grusüt*, adj. : gruixut.
- guaná*, v. : guanyar diners.
- guardá*, v. : mirar.
- guejá*, v. : tenir peresa; ex. : *me guejejé trebalá* (tinc peresa de treballar).
- guéll*, m. : ull.
- guéla*, f. : ovella; fulla d'arbre.
- guéliblank*, adj. : un que té els ulls blancs.
- guév* : crit per aclamar els porcs.
- guéu*, m. : ou; ex. : *ezgaríes hen güeus* (les gallines ponen).
- gujata*, f. : noia; ex. : *era gujata ei juéna* (la noia és jove).
- gulundrína*, f. : oreneta.
- gwás*, m. : òs; ex. : *ed gusét kruicis ez gwasi* (el goç rosega els òssos).

H

hai, m. : faig.

halá, f. : falla de Sant Joà.

halé, m. : ço que aguanta la

teia encesa per fer llum a la cuina.

hangá, f. : fanga.

Vocabul ariaranés(1915)

12

J. CONDÓ

- hangé*, m. : fanguer.
hařá, v. : ferrar les besties.
hařada, f. : galleda de fusta amb cercles de ferro, per portar i servar l'aigua a la cuina.
haría, f. : farina.
hawa, f. : fava.
hawé, v. : haver.
hé, v. : fer alguna cosa. S'usa en compte de jugar a qualsevol joc : *hé a era pilotà* (jugar a pilota).
hec, m. : feix.
heirét, m. : fret.
henę, v. : estellar troncs de llenya.
henedüra, f. : ascla, escletxa.
heneréka, f. : ascla, escletxa.
henna, f. : dona, muller.
hér, m. : ferro; ferradura.
herecén, m. : porcell de mig any.
heréeu, m. : freixe.
herécüra, f. : freixura; pulmó.
héu, m. : fel.
hik, m. : fic (mal de les mules).
hiká, v. : ficar.
hiemá, v. : femar; portar els fems als troços o prats.
hieu, m. : fil.
hiestra, f. : finestra.
higa, f. : figura.
higéra, f. : figuera.
híje, m. : fetge.
hil, m. : fill; *er hil semble a sa pare* (el fill s'assembla al seu pare).
hiló, m. : fillol.
hineskla, f. : escletxa.
hiská, v. : aquicar els goços.
hól, adj. : boig.
- hónt*, f. : font.
hué, interj. : mira, veg'i's, vet-aquí; ex. : *hué ke kairás* (mira que cauràs).
huék, m. : foc.
huřá, v. : cavar.
huká, v. : acompañyar el bestiar amb el ramat del poble quan surt a pasturar; ex. : *ez bakes ja an tret; bau auká ez noslēs* (ja han aviat les vaques; vaig a acompañyar les nostres).
hulét, m. : follet.
hüm, m. : fum.
hümá, v. : fumar; treure fum.
hümaráu, m. : golfà; cap de casa.
humé, m. : femer, munt de fems.
hümejá, v. : portar els fems als troços.
humenéja, f. : xameneia.
hunada, f. : el sol d'un camp o prat pendent. *hunada de aire* : ventada.
hundu, adj. : fondo.
hur, m. : forn.
huradá, v. : foradar.
hurat, m. : forat.
hurka, f. : forca.
hurkadüra, f. : forcat de l'arbre, dels camins.
hurmáje, m. : formatge.
hurment, m. : forment.
hurmiga, f. : formiga.
hurmigé, m. : formiguier.
hurnás, m. : forn dels ferrers.
hüst, m. : fusta.
hüsta, f. : biga.
husté, m. : fuster.

Vocabul ariaranés(1915)

I

irága, f. : maduixa.
iranja, f. : taronja.
iwér, m. : hivern.

izart, m. : isart.
izóp, m. : asperges; salpasser.

J

jamai, adv. : mai.
jamés, adv. : mai.
jamés plüs, adv. : mai més.
jansana, f. : genciana.
jas, m. : jaç.
jasa, f. : jaç; *hé jases* : treure els fems de la jaça.
je, adv. : ahir.
je, m. : gener.
jédra, f. : eura.
jelá, v. : glaçar.
jeláda, f. : gelada, glaçada.
jéndre, m. : gendre.
jermá, m. : germà.
jese, v. : sortir.
jesküda, f. : sortida (l'acte de sortir); lloc per on se surt.
jesta, f. : ginesta; ex. : *kúan era jesta fluris, erhame pet pais*; *é kuan é trik-trik, tan na et praubé hum et rík* (quan la ginesta floreix, la gana

pel país; i quan desgrana, tant en té el pobre com el ric).
jeu, m. : gel, glaç.
jimbert, m. : juliver.
jimbru, m. : ginebra.
jök, m. : joc.
juala, f. : el jou dels bous.
judieu, m. : jueu.
juenesa, f. : jovenesa, joventut.
jugá, v. : jugar.
jüfe, m. : jutge.
jüjesa, f. : l'esposa del jutge.
juk, m. : joc de les gallines.
jur, m. : genoll.
juy, m. : juny, mes de l'any.
jüye, v. : junyir els bous o vaques.
jurduñ, m. : gert; ex. : *ez jurduñ s hen en umbra* (els gerts es fan a l'ombra).
jüst, adj. : cosa justa.
jüstél, m. : armilla.

K

kabana, f. : cabanya.
kabal de sérp, m. : insecte d'uns cinc centímetres de llargada, el qual vola amb molta lleugeresa vora les basses d'aigua.
kabdla, f. : euga.

kabell, m. : espiga de blat, ordi, etc.; ex. : *es kabells sun vedí* (les espigues són buides).
kabelá, v. : treure espiga el blat, ordi, etc.
kabilak, m. : peix més petit que les truites, amb el cap gros.

Vocabul ariaranés(1915)

14

J. CONDÓ

- kabiruáda*, f. : tot el tram de bigues que formen la coberta. Cada enllaç de dues bigues, una per cada vessant, les quals formen part de dita coberta. La llargada del cobert es compta pel nombre de *kabiruades*.
- kabiruñ*, m. : biga treballada i quadrejada per a la coberta de la casa.
- caburnat*, m. : cap-gros; ex.: *des kaburnats ke j̄sen ez gar-gūles* (dels caps-grossos nei-xen les granotes).
- kadéti*, m. : cadell.
- kajada*, f. : croça; ex. : *es kuci an d̄ besuñ kajades* (els coixos necessiten croces).
- kajira*, f. : cadira. *kajira de repòs* : cadira de braços.
- kalá*, v. : ficar; ex. : *kálalé en kaza ke pló* (fica't a casa, que plou).
- kalabre*, m. cadavre; carnús.
- kalaéva*, f. : calaixera.
- kal'a*, f. : guatlla.
- kaliú*, f. : calor.
- kaláda*, f. : la llet colada, presa.
- kalay*, m. : pedra; ex. : *tirá píres as kaláus* (si m'embrutes, t'emmascaro).
- kama*, f. : cama.
- kambiá*, v. : mudar; canviar, descanviar diners.
- camitort*, adj. : el que té les comes tortes.
- kampana*, f. : la campana.
- kampanáu*, m. : campanar.
- kampüla*, v. : estimbar-se; *káu tanta kunfiánsa en tú kum en üa roka kwan kampüle* (s'ha de tenir tanta confiança en tu com en una roca que s'estimba).
- kana*, f. : mida de vuit pams;
- bastó de senyor, mangala.
- kandéla*, f. : candela de cera; l'estalactita de gel que formen les goteres de la teulada.
- kandeluñ*, m. : ciri, espelma.
- kandelé*, m. : llumenera.
- kanébá*, m. : troç de terra sem-brada de cànem.
- kanüda*, f. : aixeta de fusta per als barrils.
- kap*, m. : cap; adv. : cap, ni un; vers : *kapdan*, cap d'any.
- kapéla*, f. : capella, església petita.
- kapera*, v. : cobrir alguna cosa; tapar l'olla, etc.; abrigar amb roba una persona al llit.
- kaperadé*, m. : tapadora d'olla.
- kapítra*, f. : el cim dels llosats d'una casa o altre edifici.
- kapucina*, f. : la finestra que hi ha a les teulades.
- kar*, f. : carn; carro gran.
- kara*, f. : cara, galta.
- kařaské*, m. : perdiu blanca que viu al cim de les muntanyes; instrument que usa la mainada per tocar a tembres en la Sétmana Santa.
- kařáu*, m. : sègol; ex. ; *pañ de kařáu*, pa de sègol.
- kařawat*, adj. : segolós (mig sègol), mig forment o blat.
- karbué*, m. : carboner.
- karbuéra*, f. : carbonera.
- karbuñ*, m. : carbó.
- kardalina*, f. : cadernera.
- kardet*, m. : card (planta amb punxes).
- kařejá*, v. : trigar.
- kařéta*, m. : carro petit.
- kargol*, m. : caragol; ex. : *es hargols ja kornen* (els caragols ja treuen banya).
- kařinklá*. v. : grunyir les por-

Vocabul ariaranés(1915)

- tes quan s'obren o tanquen; fer soroll amb les dents; tenir petament de dents.
- kařinklēra*, f. : una planta de fulles molt punxagudes, la qual té al centre una mena de carxofa també molt punxaguda. Es la carlina?
- kariola*, f. : corriola.
- karīqt*, m. : carroto petit amb una roda davant.
- karīulá*, v. : rodar les corrioles.
- karīutá*, v. : portar terra, pèdres, etc., amb el carriot.
- káru*, adj. : car.
- karūla*, f. : pinya de pi; blat de moro.
- kasa*, f. : caça.
- kasá*, v. : caçar.
- kasadú*, m. : caçador.
- káse*, m. : roure.
- kasktl*, m. : closca dels ous, nous, ametilles, etc.; petxines dels caragols.
- kastáya*, f. : castanya.
- kastavé*, m. : castanyer.
- castlaváire*, m. : el que vén castanyes.
- kastjt*, m. : castell, torre.
- katá*, v. : cavar; ex. : *ke káu katá ta minjá* (s'ha de cavar [treballar] per menjar).
- kaucigá*, v. : trepitjar alguna cosa.
- kaucigada*, f. : trepitjada.
- kaudé*, m. : calder; ex. : *mête et kaude en huék* (penjar la caldera a la llar).
- kaudéra*, f. : caldera.
- kauderáda*, f. : ço que es cou per donar menjar als porcs.
- kaudia*, f. : calc; ex. : *hurnás de kaudia* (forn de calc).
- kaulét*, m. : col; ex. : *es kawléts ke sun buni en hiwér* (a l'hivern les cols són bones).
- kausá*, v. : posar el calçat als peus; afegir ferro a les eines d'aquest metall; donar terra a les plantes, etc.
- kausáda*, f. : empedrat d'un camí o carrer.
- kaut*, adj. : cosa calenta.
- kawá*, v. : escalfar-se vora el foc.
- kawiila*, f. : clavilla de ferro, fusta, etc.
- kéi*, v. : caure.
- kera*, f. : quera, cuc de la fusta.
- kintláu*, m. : quinta.
- kisuyáse*, v. : corcar-se.
- kisún*, m. : corc dels llegums.
- kuart*, m. : quart d'hora; quarta part d'una cosa.
- klafjl*, m. : pella de ceba.
- kláu*, m. : clau per clavar.
- kláu*, f. : clau per tancar.
- kláu-a-bits*, m. : caragol.
- klawá*, v. : tancar amb clau.
- klawild*, m. : tormell dels peus; v. : clavatejar.
- kléñku*, adj. : tartamut.
- klin*, f. : crin dels cavalls.
- klot*, m. : forat a terra; fossa.
- kluk*, adj. : cloc (es diu dels ous, i metafòricament d'una cosa podrida).
- klukejá*, v. : cloquejar la lloca.
- kóa*, f. : cofia (gorra per als nens petits).
- koé*, m. : coll.
- kóde*, v. : coure.
- koka*, f. : coca.
- kólik*, m. : cólic.
- kontrabint*, m. : porticó de fusta massissa per la part exterior de la finestra.
- korda*, f. : corda.
- korna*, f. : banya.
- kós*, m. : cos; cadavre.
- kósu*, m. : conseller.
- kourę*, m. : coure (metall).

Vocabul ariaranés(1915)

- kraba*, f. : cabra; ex. : *era nostra kraba éi ben leitéra* (la nostra cabra dóna molta llet).
- krabés'e*, m. : morralles del mulam; ex. : *enkumaná et krabésle* (plegar el ramal al voltant de les morralles i del cap de l'animal per donar-li llibertat).
- krabot*, m. : cabrit.
- krasta*, f. : casa de la vila.
- krébá*, v. : reventar.
- kréce*, créixer.
- kréi*, v. : creure, obeir.
- krémá*, v. : cremar.
- kresta*, f. : cresta del gall; cims de les muntanyes.
- krestá ez briyus*, treure la mel dels tous o arnes.
- kréstaire*, m. : sanador.
- kréu*, f. : creu.
- kristal*, m. : cristall.
- kruiñ*, m. : llàpiç.
- krumpá*, v. : comprar.
- krusá*, v. : breçar, gronxar.
- kúa*, f. : cuia.
- kuarémé*, f. : Quaresma; ex.: *tiét kuarémé* (fer abstinència de carn per la Quaresma).
- kuartéra*, f. : quartera (mesura de gra).
- kubá*, v. : covar.
- kübert*, m. : edifici de poblat.
- kübérta*, f. : cobert, teulada o llosat d'una casa.
- kübertá*, v. : fer el llosat o cobert.
- kucejá*, v. : coixear.
- kueinéra*, f. : coixí.
- kueu*, adj. : coix.
- kudé*, m. : dipòsit de fusta o llauna, en el qual el dallaire porta aigua i les pedres per esmolar la dalla. Es lli-
- ga a la cintura amb una corretja.
- kúde*, m. : colze.
- kudéna*, f. : cotna (pell de la cansalada); ex. : *era kudéna nu se pot mastegá* (la cotna no es pot mastegar).
- kudina*, f. : cuina (sala on se fa foc i es cuina).
- kudiná*, v. : cuinar.
- kudiné*, m. : cuiner.
- kudurna*, f. : rovelló.
- kuéca*, f. : cuixa.
- kuéire*, m. : llosa especial per treure l'aigua de les galledes a la cuina.
- kuéle*, v. : collir, replegar, fer collita.
- kuéisá*, v. : confessar.
- kuéisú*, m. : confessor.
- kuéta*, f. : cofia (gorra per als nens petits).
- kugót*, m. : clatell.
- kugutada*, f. : clatellada.
- kuja*, f. : carbaça, ex. : *es fort kum iua kuja* (ets fort com una carbaça).
- kujé*, m. : carbacer.
- kuküüt*, m. : cucut (ocell).
- kulié*, m. : collar per a les mules quan van al carro.
- kulú*, m. : color.
- kulúm*, m. : colom.
- kum*, m. : com (abeurador i rentador de la font; el dipòsit on se dóna el menjar als porcs).
- kuma*, f. : comella (fondaria que no arriba a barranc, que va de dalt a baix de la muntanya).
- kumada*, f. : com (abeurador de la font).
- kumfurma*, adv. : segons, igual.
- kumpríne*, v. : compendre, entendre.

Vocabul ariaranés(1915)

VOCABULARI ARANÈS

17

kumü, m. : comú; ex. : *ki servís at kumü, servís a nu degü* (qui serveix al comú no serveix a ningú).
kunéa, f. : cotxa (abric del llit).
kundá, v. : comptar; creure, pensar.
kungre, m. : congre.
kuníl, m. : conill.
küy, m. : tascó, falca.
künat, m. : cunyat.
küyestra, f. : congesta de neu.
kupa, f. : copa per beure.
kuraü, m. : patí.
kurbás, m. : corb; ex. : *es kurbásí demanen kar* (els corbs demanen carn).
kurbéla, f. : covenet teixit de vímets més petits que les cartres. Serveix per omplinar aquestes sobre l'animal.
kurbéluera, f. : vid. *kurbéla*.

kurbelún, m. : cartres fetes en la mateixa forma i de la mateixa materia que la *kurbéla*, els quals es pengen un a cada banda de bast per portar-hi fems.
kurdeu, m. : cordill.
kuréé, m. : cordó de cuiro per a les sabates.
kuriéja, f. : corretja.
kurenies, f. : corrent; cólic.
kureu, m. : correu; carter.
kurné, m. : recó; àngul; ex. : *kurné det huék* (recó del foc).
kuruna, f. : corona; auriola; ex. : *he era kuruna* (tallar els cabells).
kustüdiera, f. : modista.
kutuñ, m. : cotó.
kutunáda, f. : tela blanca de cotó.
kuzia, f. : cosina - germana.
kuziñ, m. : cosí - germà.

L

labéé, m. : esllaviçada.
lagada, f. : flaçada.
lagaya, f. : lleganya.
lagéns, adv. : dins.
lairá, v. : lladrar.
lairuñ, m. : lladre.
laitüga, f. : enciam (planta).
lajet, m. : eina de dos bastons, un més llarg que l'altre, illsats entre sí per treure el gra de les plantes. S'aguanta pel bastó llarg, i el petit pega a les plantes.
lak, m. : bassa gran o estany petit; la terra o fang llepiços que deixa l'aigua.
lama, f. : flama.
lamá, v. : fer flama, flamejar.

lampa, f. : llumenera per a petroli, diferent del quinquer.
lampat, m. : gelera.
lampiuñ, m. : llumenera de llauна per a l'interior de les llanternes.
lañ, f. : llana.
languísia, f. : llonganiça.
lanterna, f. : llanterna.
lar, f. : la sola del forn on se cou el pa.
laré, m. : llar on se fa foc.
lart, m. : llard.
laurá, v. : llaurar.
lata, f. : bastó prim i llarg.
lavá, v. : rentar.
lavadé, m. : rentador.
lavét, m. : esllaviçada de neu.

Vocabul ariaranés(1915)

18

J. CONDÓ

lèbre, f. : llebre.
leceu, m. : llexiu.
legüm, f. : llegum.
lèi, f. : llei.
leit, f. : llet.
leit de but : la llet quan se n'ha tret la mantega.
leitèra : la femella que té llet o alleta.
leká, v. : llepar; ex. : *ed gusèt lèke es seties* (el goç llepa els plats).
lengua, f. : llengua.
lèrm, m. : clara d'ou.
lerma, f. : llàgrima.
lèu, adv. : aviat.
liá, v. : lligar.
liadí, m. : vencill per als feixos de garbes o llenya. Sol ésser de palla.
liéje, v. : llegir.
limak, m. : llimac.
limuì, m. : llimona.
linsó, m. : llençol.
liri, m. : lliri.
lirót, m. : parrac.
lit, m. : ànec.

llúa, f. : lluna; ex. : *et plén dera llúa* (lluna plena).
lúder, m. : llangardaix.
luèira, f. : llúdriga.
luén, adv. : lluny.
lúfer, m. : l'infern.
lugá, v. : llogar.
lugandé, m. : jornaler.
lugé, m. : lloguer.
luka, f. : lloca.
lukada, f. : llocada.
lukáda, f. : clariana entre dos ruixats.
lumèdá, m. : llindar de la porta o finestra.
lun, adj. : llarg.
lungada, f. : llargada.
lup, m. : llop.
lurt, adj. : llop.
luzat, m. : llosat (coberta d'edifici).
lèura, f. : lliura.
levadú, f. llevadora.
lít, m. : llit per dormir les persones; despulla dels animals al néixer.

M

macéra, f. : malva.
magrás, m. : carnaval.
mai, m. : maig; jamai; mare.
mainada, f. : nena; ex. : *ez mainades sun guapes* (les nenes són boniques).
mainadra, f. : mainada, quitxalla.
mainaże, m. : nen.
mairastrá, f. : madrastra.
mairia, f. : padrina; ex. : *mairia ma dat üa pèla* (la padrina m'ha dat unes faldilles).

malbadís, m. : malveí (planta).
malaut, adj. : malalt.
malautia, f. : malaltia.
mal, m. : martell gros dels ferrers; cingle, penya.
malà, v. : mallar el ferro; treure el gra del fajol, ordi, lletines, etc.
maljula, f. : l'acte de fer-se deixar una cosa.
malèwá, v. : manllevar.
maní, f. : mà.
manédá, v. : manxar.
mancea, f. : manxa.

Vocabul ariaranés(1915)

- maneskal*, m. : manescal.
mánku, adj. : manc.
mánu, adj. : persona o bestia estèril.
manubré, m. : manobre.
maré, f. : mare.
mařegada, f. : marrada.
máre-ra-biéla, f. : avia.
mařek, m. : marrada; l'angle que el camí fa quan puja en zig-zag.
márfeja, f. : màrfega.
margalida, f. : margaridoia (flor).
maridáje, m. : l'acte de prometge i de fer els tractes privats les dues famílies.
mariddáe, v. : casar; ex. : *et e éra se bólén maridá* (ell i ella es volen maridar).
marmita, f. : galleda.
maskára, f. : taca de negre a la cara o a les mans.
mastegá, v. : mastegar, rosegar.
mastegada, f. : bofetada.
mata, f. : avellaner.
matalás, m. : mata-làs.
máy, m. : mal; dolent.
mai de sant pau : mal de Sant Pau.
máuba, f. : malva.
mëea, f. : ble; metxa.
meddiáda, f. : sesta, migdiada.
melik, m. : llombrigol.
melún, m. : melò.
mesajé : missatger.
mesajería, f. : encàrrec, comanda.
mësklat, m. : barreja de palla i herba per al bestiar.
mélë, v. : posar, ficar.
mel, f. : mel.
mëysa, f. : la melsa; ex. : *ki-lás era mëysa* (adreçar-se la melsa); les punxades que se senten al costat quan un corre.
micarnuñ, m. : muixarnó (botlet).
miéti, adj. : mig.
mieułá, v. : miolar.
mijo, m. : rovell de l'ou.
mil, m. : mill.
miłók, m. : blat de moro.
miluká, v. : camp sembrat de blat de moro.
moble, m. : moble.
möle, adj. : moll.
moina, f. : almoina.
moi-se, v. : moure's.
mola, f. : molí.
möle, v. : moldre.
mós, m. : mossec, mossada.
möe, m. : molla de fruites que tenen closca; ex. : *muë dës guási* (moll dels ossos).
mudeļuá, v. : apilotar l'herba al prat.
mudeļuñ, m. : munt d'herba al prat.
muiná, v. : captar.
muk, m. : moc.
mukáse, v. : mocar-se.
 nulla, f. : multa.
mulü, adj. : molt (de moldre).
mulë, v. : munyir; ex. : *muë rám ez bakes* (munyirem les vaques).
munëda, f. : moneda.
munja, f. : monja.
munjel, m. : fasol gros.
munjéta, f. : monja.
munjetá, m. : camp sembrat de fasols.
munt, adj. : menut, trit.
muntáya, f. : muntanya.
mura, f. : mora; molla de pa, etcètera.
muřtra, f. : cabaçó de cuiro, espart o corda que es posa

Vocabul ariaranés(1915)

20

J. CONDÓ

- al morro de les besties per-
què puguin menjar.
muri, v. : morir.
murté, m. : argamassa; atuell
de coure o de fusta per pi-
car-hi sal.
murtié, m. : assassí.
musa, f. : molsa; criada, mi-
nyona.
muségá, v. : mossegar.
muségada, f. : mossegada.
muska, f. : mosca.

- muska petaréra*, f. : mosca
d'ase.
muskalún, m. : mosquit.
múskle, m. : muscle.
musu, m. : criat, moço.
mustaéu, m. ; bigoti.
mül, adj. : mut.
mutuñ, m. : moltó.
muzién, m. : mosell de la brida.
múzik, m. : music.
muzíka, f. : música, orques-
tra.

N

- nabaja*, f. : navaja.
nadau, m. : Nadal.
narik, m. : moc de les personnes
i de les besties.
narigüs, m. : mocós.
nas, m. : nas.
náu, adj. : nou.
naut, adj. : alt.
nautada, f. : alçada.
negá, v. : negar una cosa.
negáse, v. : ofegar-se.
nére, adj. : negre.
net, f. : nit; adj. : cosa neta.
níeu, f. : neu.

- niewá*, v. : nevar.
nin, m. : niu; ex. : *serká nins*
(cercar nius).
nóbi, m. : nuvi; ex. : *ed nóbis*
anawé tam era nóbis (el nuvi
anava amb la nuvia).
nora, f. : nora.
nosa, f. : boda.
nubiaje, m. : la roba que s'em-
porta de casa el que es casa.
nubléza, f. : noblesa.
núdá, v. : nuar.
nusert, adv. : no és així.
nül, m. : nus; nu.

O

- ó*, adv. : si.
oli, m. : oli.
or, m. : or.
orga, f. : eina de ferro damunt

- la qual se col·loca la dalla
per picar-la.
orgé, m. : orgue.
óru, m. : un dels colls del jòc.

P

- pádia*, f. : buina de fems de
vaca.
pagá, v. : pagar.
paga, f. : paga.

- pai*, m. : pare.
pairin, m. : padri.
paisényc, m. : avi.
pajès, m. : pagès.

Vocabul ariaranés(1915)

- páliu, m. : tàlem; baldequí.
 palma, f. : palma (arbre); pal-
 mell de la mà.
 paluma, f. : tudó.
 paluñ, m. : picador per rentar
 la roba.
 palada, f. : batuda.
 pam, m. : pam; mida de la
 mà estirada.
 paná, v. : robar, furtar.
 panaire, m. : lladre.
 pañ, m. : pa.
 pansebi, m. : rosella (planta i
 flor).
 papé, m. : paper.
 papu, m. : espantall dels in-
 fants.
 paraigua, m. : paraigua.
 paraké, m. : parracaire.
 pardia, f. : runes d'un edifici.
 pare, m. : pare.
 pare ed biñ, m. : avi.
 paredé, m. : mestre-de-cases.
 paré, m. : parella.
 paréit, f. : paret.
 párik, m. : departament tan-
 cat dins l'estable; ex : *ezguí-les ja sun en párik* (les ove-
 lles són al llur corral).
 parpalóna, f. : papellona, vo-
 liana.
 partéra, f. : dòna partera.
 páksa, f. : pasqua.
 pasaré, m. : passarell.
 pasta, f. : pasta.
 pastú, m. : pastor.
 pastá, v. : pastar.
 pat, f. : pau.
 patak, m. : un cop rebut per
 una persona o bestia.
 paupéta, f. : parpella; parpre.
 pauta, f. : pota de les besties.
 pautasáda, f. : petjada; rastre
 de les besties.
 pé, m. : peu.
 pébe, m. : pebre.
- peberót, m. : pebrot.
 pée, m. : peix.
 pecigá, v. : pecigar.
 pecigáda, f. : pecigada de les
 persones i dels ocells.
 pecik, m. : pecigada; una mi-
 queta.
 péga, f. : pega.
 pegaria, f. : ximplerfa.
 pegejá, v. : ximplejar.
 péira, f. : pedra.
 peirejá, v. : caure pedra o cala-
 marça.
 perirera, f. : pedrera.
 pek, adj. : ximple.
 pekulín, m. : mesura d'un
 quart de galin.
 pentakusta, f. : Pentecostès.
 pentüra, f. : pintura.
 pepida, f. : pepida (mal de les
 gallines).
 péra, f. : pera.
 perbuká, v. : arrebossar una
 paret amb argamassa.
 perdits, f. : perdiu.
 perdits érra, f. : perdiu xerra.
 perdits roia, f. : perdiu roja.
 peré, m. : perera.
 perndda, f. : guitza.
 pernejá, v. : tirar guitzes.
 pernejáre : bestia que acostu-
 ma tirar guitzes.
 perukét, m. : cotorra.
 pes, m. : pes.
 peseta, f. : pesseta.
 pestána, f. : pestanya.
 pét, f. : pell.
 peira, adj. : cosa petita, dis-
 minuïda, insignificant.
 pendaít, m. : plomiçó dels
 ocells petits.
 péu, m. : pèl, cabell.
 pezá, v. : pesar.
 pezant : pesat.
 pie, f. : orina.
 picá, v. : orinar.

Vocabul ariaranés(1915)

22

J. CONDÓ

- pientá*, v. : pentinar.
piénte, f. : pinta.
piéuda, f. : puça.
pigóta, t. : verola.
pigutús, adj. : pigotós.
pik, m. : pic; pua de martell; turó de muntanya.
piká, v. : picar; *piká paláda* (tallar la palla amb el punyal per a la batuda).
pikapeiré, m. : picapedrer.
pikarol, m. : picarol; esquella.
pín, m. : pi.
pinséu, m. : pinzell.
pinsén, adv. : verge.
pinsèla, f. : verge.
pinta, f. : el tel que es fa sobre la llet cuita.
pintá, v. : pintar.
pintú, m. : pintor.
piyura, f. : petita mesura que usen els moliners per pendre el gra corresponent en paga de moldre.
piyurá, v. : pendre la *piyura*; agafar, amb testimonis, el bestiar d'un poble en terme d'un altre.
pipa, f. : la pipa de fumar; jocuina de la mainada (nina).
pipá, v. : fumar.
pitráu, m. : pitral.
plakar, m. : vidriera de la finestra.
plané, adj. : cosa plana.
plantáje, m. : plantatge.
planté, m. : planter.
plap, m. : clap.
plapa, f. : clap.
plapat, adj. : clapat, pigat.
plat, m. : plat gran per portar menjar a taula.
plata, f. : plat gran pla per portar menjar a taula.
plejáse, v. : renyir, barallar-se.
plendénga, f. : arracada.
- pletéra*, f. : rascle, eina amb pues de fusta per arreplegar l'herba i la palla.
plói, v. : ploure.
pluja, f. : pluja.
plum, m. : plom.
plúma, f. : ploma d'ocells; ploma d'escriure.
plumá, v. : treure la ploma a un ocell; sortir-li la ploma.
pluáire, m. : desmai.
pork, m. : porc; adj. : brut.
port, m. : el pas per on se travessa una gran muntanya.
porta, f. : porta.
poi, m. : llavi.
praube, adj. : pobre; captaire.
preguná, v. : fer un pregó.
preguné, m. : pregoner, nunci.
préne, v. : pendre, rebre.
préu, m. : porgador.
prés, adj. : presoner.
prést, adj. : preparat.
prés, m. : preu.
presuñ, f. : presó.
primála, f. : ovella d'un any complet.
primavéra, f. : primavera.
privué, m. : prinyonera.
prizá, v. : polsar tabac.
prüa, f. : pruna.
prüéra, f. : prunera.
profesuñ, f. : professó.
prümé, adj. : primer.
pubás, m. : la pols.
pubaséra, f. : polsaguera.
pubura, f. : pòlvora.
pudá, v. : podar.
püde, v. : fer pudor.
püdi, m. : pudor.
pudum, m. : verí que es pren per la boca.
pué, m. : gall.
puja, f. : gleva.
pujáse, v. : fer-se gleva; tornar-se erm.

Vocabul ariaranés(1915)

puladé, m. : aigüera.
pulit, adj. : bonic.
pul, m. : poll (insecte).
pulástre, m. : pollastre.
pulús, adj. : pollós.
puma, f. : poma.
pumé, m. : pomera.
púná, v. : besar; ex. : *ez duz jermás se púnaren* (els dos germans es van besar).
pünét, m. : bes.
púnta, f. : punta per clavar; la punta d'una eina.
púny, m. : puny.
púpa, f. : el mugró del braguer

de les besties; el pit de la dona.
pupá, v. : mamar.
pupén, m. : pollí, poltre.
pura, f. : polla.
purik, m. : ocell petit.
pursé, m. : porcell.
púru, m. : porró.
pús, m. : pols.
pustingla, f. : corralina per tançar els porcs.
pustéma, f. : postema (pus de les llagues).
púls, m. : pou.

R

rábia, f. : rabia; quimera.
rabiús, adj. : rabiós; quimerós.
radim, m. : raïm.
radiméra, f. : parra.
ramada, f. : ramat gros de bestiar.
ramat, m. : ramat de bestiar.
rampa, f. : rampa; ex. : *é era rampa ena kama* (tinc rampa a la cama).
rampil, m. : eina de fusta, amb pues llargues, que s'uneix a la dalla per dallar fajol, ordi, etc.
rasteret, m. : petita aixada per birbar el blat.
rastiét, m. : eina amb tres pues de ferro i mànec de fusta, per arreplegar el fum.
rastilé, m. : reixat de fusta per sobre la gripia, en el qual se deposita la palla o herba perquè el bestiar la prengui.
rastul, m. : rostoll.
ratakáuda, f. : rat-penat.
razé, m. : raser.

razéra, f. : reina d'arbre; paraleta de ferro per arreplegar la pasta de la pastera.
réipelít, m. : reietó; rei de barça.
rekúrte, v. : recórrer; tornar a llaurar el camp sembrat de trumfes per collir les que hi havien quedat la primera vegada.
relampit, m. : llampec.
réloje, m. : rellotge; el que repeteix moltes vegades una cosa.
rélla, f. : golf de la porta; frontica; relleta de l'arada.
remay, m. : ramal.
renegá, v. : blasfemar.
renék, m. : renec; blasfemia.
replelera, f. : rascle de fusta.
repleterá, v. arreplegar l'herba amb el rascle de fusta.
resék, m. : serradora; ex. : *ja é esúkzen resék* (tinc els rulls a la serradora).
reséga, f. : serra de mà.

Vocabul ariaranés(1915)

- řesegá, v. : serrar.
řeskilásé, v. : compensar-se; fer la pau.
řesupéti, m. : àpat després d'haver sopat, abans d'anar a dormir.
řetetá, v. : posar les lloses que han caigut del llosat.
řieu, m. : riu.
řiktú, m. : rector.
řul, m. : rovell; eina de ferro en forma de magall, amb un mànec de fusta llarg, servint per treure la brasa del forn.
řulat, adj. : rovellat.
řum, m. : el que té rodaments de cap; bestia boja.
řumá, v. : rodar el cap; donar toms sobre si mateix; voltar sense motiu.
- řumana, f. : romana per pesar.
řumátik, adj. : cosa rellenta, humida.
řumatizme, m. : reuma.
řumeria, adj. : romiatge; aplec.
řumía, f. : rodaments de cap.
řumiá, v. : remugar.
řumingéra, f. : barça.
řuya, f. : ronya.
řuyús, adj. : ronyós.
řuská, v. : passar bugada.
řuskada, f. : bugada; roba de bugada.
řuské, m. : bugader.
řuta, f. : camí obert a la neu.
řuzá, v. : regar l'hort, les flors, trèvol, etc.
řuzada, f. : rosada.
řuzari, m. : rosari.
řuzé, m. : roser.

S

- sa : forma àtona del possessiu femení de segona persona. Moltes vegades s'usa pel masculí com el pronom *ta*; ex.: *sa pare, sa mare*.
sabata, f. : sabata.
sabatié, m. : sabater.
sábile, f. : arena.
sabú, m. : sabó.
salá, v. : salar.
saladé, m. : lloc on se sala la carn.
saliéra, f. : ciquia per a l'aigua, de fusta, o feta al camp o prat, per conduir l'aigua; com llarg i estret de fusta per donar sal al bestiar de llana.
salimana, f. : salamandra; ex.: *pikada de salimana; tòk de kampana*.

- saliéwa, f. : saliva.
salievera, f. : salivera.
saluñ, m. : saló.
santa, f. : caçó per munyir (generalment de fusta).
sanjuén, m. : alfals.
sanglot, m. : singlot.
sanglulá, v. : singlotar; plorar fort.
sánna, v. : sangrar.
sansúga, f. : sangonella.
sápu, m. : galàpat.
sáralé, m. : falcer; manyà.
sardina, f. : arengada.
sarnała, f. : sargantana.
sarpat, m. : grapat.
sárte, m. : sastre.
sarléza, f. : sastressa.
saybá, v. : salvar; guardar, conservar.
sáubia, f. : salvia.

Vocabul ariaranés(1915)

VOCABULARI ARANÈS

25

- säük**, m. : sauc (arbre).
säük, m. : sabuc (arbre).
sayklá, v. : birbar (treure l'herba dels sembrats).
saykla, m. : l'herba que neix en els sembrats.
saüma, v. : afumar.
saümal, adj. : afumat.
saymè, m. : ruc.
saúra, f. : fems de cabres i ovelles.
sauté, m. : salt.
sautá, v. : saltar, brincar.
saytarét, m. : llagosta de tota mena.
sé, adv. : vespre.
seba, f. : ceba.
seda, f. : seda.
sedás, m. : cedaç.
séde, m. : pèsol.
segá, v. : segar.
segà, f. : sega.
ségle, m. : segal.
segun, adj. : segón.
segúntes, adv. : segons.
séi, v. : seure.
séi, m. : gruix d'una cosa; ex.: *i a un séi de neu ke hé pou* (hi ha un gruix de neu que fa por).
selá, v. : segellar, franquejar.
semáy, f. : portadora; dipòsit gran en forma de portadora, a la muntanya, per posar-hi la llet.
séme, m. : llavor.
sementeri, m. : cementiri.
semiá, v. : sembrar.
semirún, m. : mugró del pit de la dona.
sey, m. : si (cast. seno).
seyá, v. : senyar-se.
séndre, f. : cendra.
sendré, m. : dipòsit per a la cendra.
sénte, v. : sentir, oir.
- sentéla**, f. : llamp; ex. : *a kai-guit ua sentéla* (ha caigut un llamp); *ei bieu kum ua sentéla* (frase per indicar que una persona és molt llesta).
séra, f. : sella.
séra, f. : la cera; ex. : *kuan as éra séra bós éra meu; kuan as era meu bós ed briyuñ* (quan tens la cera vols la mel; quan tens la mel vols l'arna).
serada, f. : tarda, vesprada.
serbét, m. : cervell.
seré, m. : celler.
serida, f. : cirera.
sérne, v. : passar la farina pel cedaç.
serp, f. : serp.
seiánla, núm. : setanta.
setémè, m. : setembre.
selia, f. : plat.
sen, m. : cel.
siegéra, f. : ceguera.
siegu, adj. : cec.
sifet, adv. : sí, és així.
singla, f. : cingla.
singe, m. : mona.
sink, núm. : cinc.
sípas, adv. : si que és així.
só, m. : sou.
sola, f. : sola.
subastá, v. : vendre a subasta.
suberán, m. : cavall, mul o ruc de dos anys.
sudá, v. : soldar.
sue, f. : sogra.
suén, adv. : sovint.
suéra, f. : sogra.
sufrí, v. : sofrir.
suja, f. : suja.
suk, m. : rull de fusta; solc que es fa llaurant.
suka, f. : soca de l'arbre.
sulé, m. : sol; sostre.
suli, m. : sol.
sulerét, m. : replà de l'escala.

Vocabul ariaranés(1915)

sulté, m. : solter.
sumadé, m. : dula; el pastor de
 la dula.
sumé, m. : ruc.
sumetén, m. sometent.

supa, f. : sopa.
surdéra, f. : sordera.
súrsa, f. : font.
surtejá, v. : sortejar.
sutána, f. : sotana.

T

ta, pron. poss. f. : la teva; per,
 per a; ex. : *ta iü e ta ju* (per
 tu i per mi); adv. : tant.
tabé, adv. : també.
tabéla, f. : tavella.
tata, f. : clau llarg de ferro cai-
 rut per clavar fusta.
talé, v. : clavar.
taka, f. : taca.
taká, v. : tacar.
talaráya, f. : aranya, tela de
 les aranyes.
talá, v. : tallar.
talapé, m. : eruga grossa de
 color de cafè.
taladé, m. : escable (eina de
 fuster amb mànec de fusta i
 fulla plana).
tam, prep. : amb; ex. : *tam akró*
 (amb això).
tařal, m. : esllaviçada de terra.
tardán, adv. : corder lardà.
tardiéy, adj. : cosa tardana.
tardiéwal, m. : nom que es
 dóna als sembrats de fajol,
 blat de moro, trumfes, etc.
tardú, f. : tardor.
tarkün, m. : runa.
tarřé, m. : tartera, munt de pe-
 dres.
tayla, f. : taula per menjar, etc.
tayre, m. : toro.
taurí, v. : saltar el toro a la
 vaca.
tauridéra, f. : vaca que va de
 toro.

tawán, m. : tàbec (insecte).
té, m. : tè (planta).
téda, f. : teia de pi.
téka, f. : tavella i pallofa de la
 mateixa.
tél, m. : arbre.
tempuráu, m. : temporal (al-
 guns dies continuats de mal
 temps).
téns, m. : temps.
tentá, v. : temptar; amoñar.
teual, m. : antosta.
teratrém, m. : terratrèmol.
tersé adj. : tercer.
tersún, adj. : cavall, mul o ruc
 de tres anys.
tésta, f. : front.
téti, m. : teulada; llosat.
tia, f. : tia.
tiaréra, f. : vaca que cria un
 vedell de menys d'un any.
tiarün, m. : vedell de menys
 d'un any.
ticiné, m. : teixidor.
tidün, m. : tió.
tié, v. : aguantar, servar.
tinta, f. : tinta.
tintá, v. : tenyir la roba.
tinuzela, f. : rat-penat.
tiňa, f. : tinya.
tiňús, f. : tinyós.
tió, adv. afirm. : sí.
tirabék, m. : tirabec.
tirant, m. : biga del sostre.
titás, m. : disfreçat; màscara.
tort, adj. : cosa torçada; culpa.

Vocabulari araranés (1915)

VOCABULARI ARANÈS

27

trapadéra, f. : luella per agafar ocells.
treballá, v. : treballar.
tréfla, f. : trepadella.
tréi, v. : treure.
trésa, f. : trena.
tringòla, f. : campaneta petita de coure que es penja al coll dels animals.
tríñkél, m. : magall.
tríñkéta, f. : magall més lleuger que el trinquet.
trípa, f. : butifarra de sang.
trósa, f. : feix de costal, d'herba o de palla.
truà, f. : trufa.
truéita, f. : truita (peix).
trueta, f. : truita (peix).
trük, f. : colp; pic.
trüká, v. : pegar, picar.
truna, f. : trona.
truná, v. : tronar, fer trons.
trutá, v. : trotar.

tudó, m. : tudó (ocell); home astut.
tük, m. : turó (puig al cim de una muntanya).
tumá, v. : banyear els bous, les vaques, etc.
tumata, f. : tomàtec.
tumatéra, f. : mata de tomàtecs.
túne, v. : xollar.
tur, m. : tom; voltant.
tur, f. : torre (la part més alta de les fortaleses antigues).
turb, m. : torb (vent molt fort amb neu).
tursédú, m. : torcedor per als animals que no es volen subjetcar.
turda, f. : merla.
turtet, m. : tortell.
tus, f. : tos.
tusi, v. : estossegar.
tustém, adv. : sempre.

U

ubrié, m. : obrer.
uedá, v. : abocar, buidar.
uéit, adj. : buit.
uérdi, m. : ordi.
uklúbre, mes : octubre.
uliéra, f. : cetrill per a l'oli.
ulibé, m. : olivera.
ulú, f. : olor, flaire.
unkle, m. : oncle.
urét, m. : as d'oros.
urgá, v. : acció de picar la dilla o el volant.

urió, m. : groc.
urliga, f. : ortiga.
urligá, v. : ortigar.
us, m. : ós (fera).
ustiéu, m. : estiu.
uzíra, f. : usura.
uél, núm. : vuit.
üdulá, v. : udolar.
üngla, f. : unglà.
ünia, v. : sucar.
üzuré, m. : usurer.

J. CONDÓ

« *Eth parlar que jo vos
dèishi,*
Com ua pèrla, sauvatz-lo,
*Com un bèth jardin,
sauclatz-lo...*
*Non cambietz!.. Tostemp
gascons! »*
(Poëma de Garona)

Josèp Condò Sambeat
Vocabulari aranés
(1915)



Damb «Era Val d'Aran»

Presentacion
per Joan Francés Blanc.

Colleccio *Documents per l'estudi de la lenga occitana* nº108
IEO Paris - 31, rue Vandrezanne - 75013 Paris
<http://ieo.paris.free.fr>

Totes los volums son descargadís sul sit:
<http://ieoparis.free.fr/delo.html>

ISSN 2117-9271

A standard linear barcode. Below the barcode, the number "9 772117 927006" is printed in a large, black, sans-serif font.